

УКРАЇНА: ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Аналітичні оцінки
Березень 2026

Публікацію створено Центром Разумкова за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ІСАР Єднання в межах проекту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст публікації є відповідальністю Центру Разумкова та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ІСАР Єднання.

I.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ОБОРОНА: ГОЛОВНІ ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Протягом березня 2026 р. увага міжнародної спільноти була прикована до військової операції США та Ізраїлю проти Ірану, яка з перших днів набула масштабів регіонального конфлікту та створила загрозу глобальної безпекової та енергетичної кризи. Події на Близькому Сході стали потужним фактором впливу на перебіг російсько-української війни та на процес врегулювання конфлікту, створивши додаткові ризики та можливості для обох сторін.

Стратегічна ситуація на російсько-українському театрі воєнних дій не зазнала суттєвих змін у порівнянні з попередніми місяцями, попри спроби російської сторони розпочати весняно-літню наступальну кампанію.

Відсутність прогресу у російсько-американсько-українському переговорному процесі з припинення війни протягом березня зумовлена радше причинами, що лежать в основі російсько-українського конфлікту, ніж відволіканням уваги адміністрації Д. Трампа на війну проти Ірану.

БОЙОВІ ДІЇ

Станом на кінець березня 2026 р., очікувана **весняно-літня наступальна кампанія** російських військ імовірно не пододала підготовчої фази. Кілька невдалих спроб відносно масштабних механізованих штурмів противника були радше «розвідкою боєм» і не вплинули на загальну ситуацію позиційного глухого кута. Територіальні завоювання російських військ у березні 2026 р. були мінімальними (168 км²), але загальна площа окупованих територій практично не змінилася, оскільки Сили Оборони України (СОУ), втрачаючи позиції на одних ділянках фронту, одночасно відновлювали контроль на інших. Середньодобова кількість бойових зіткнень у березні (168) була навіть нижчою у порівнянні з попередніми місяцями (лютий — 181, січень — 171), хоча в окремі дні значно

перевищувала середній показник (до 235–286 бойових зіткнень).

Оцінюючи перспективи весняно-літньої кампанії, **більшість оглядачів** звертають увагу на ключову особливість поточного етапу війни, що полягає у здатності обох сторін здійснювати вогневий контроль на глибину десятків і навіть кількох сот кілометрів. Існування **20+ кілометрової «kill-зони»** вздовж лінії бойового зіткнення та спроможності фіксувати активності противника в оперативному тилу практично унеможливує зосередження та застосування ударного угруповання, необхідного для здійснення наступальних операцій оперативного стратегічного рівня.

Впродовж березня 2026 р. СОУ наростили інтенсивність дальніх ударів та розширили перелік об'єктів атак на російську систему переробки, транспортування та експорту нафти. Протягом березня було здійснено **31 удар по стратегічних цілях (25 об'єктів)** на території росії. Українські військові не надавали повідомлень про кількість застосованих за місяць далекобійних ракет і дронів, але росіяни повідомили про збиття 7,5 тис. українських дронів, що може свідчити про середньодобовий показник щонайменше 240 одиниць. **За окремими оцінками**, українські удари зупинили близько 40–43% російського експорту нафти. Завдяки таким діям, були суттєво нівельовані негативні для України наслідки конфлікту на Близькому Сході. Йдеться, насамперед, про дефіцит і зростання цін на нафту, що дозволили рф заробляти близько **\$760 млн на день** і, відповідно, створили для кремля додаткові можливості фінансування зростаючих витрат на війну. Окрім того, **враження кількох стратегічних підприємств російського ВПК** імовірно вплинуло на об'єми виробництва ракетного озброєння та могло бути причиною **зменшення застосування балістичних ракет**, принаймні тимчасового, на тлі тенденції до зростання протягом попередніх місяців.

Протягом місяця фіксувалося також збільшення кількості засобів повітряних ракетно-дронових атак з боку росії, а також **зміни тактики їх застосування**. Так, протягом ночі та наступного дня 23-24 березня російські війська здійснили найбільш тривалу та масштабну за всю війну повітряну атаку, запустивши майже 1 000 безпілотників та ракет (948 БПЛА та 34 ракети). **Особливістю цієї та інших атак у березні** був відхід росіян від тактики нанесення масованих ударів переважно в нічний час.

МИРНИЙ ПРОЦЕС

До ситуації «глухого кута» на лінії фронту додався «глухий кут» у процесі дипломатичного врегулювання російсько-української війни. І без того примарні перспективи прогресу мирних переговорів наразі заморожені, головним чином через зосередження уваги Президента США Д. Трампа на ситуації навколо Ірану. Водночас в цьому може бути певний позитив для офіційного Києва, з огляду на сформоване останнім часом спільне – для Білого дому і кремля – бачення шляхів припинення війни за рахунок інтересів України. Росія категорично наполягає на своїх вимогах, зокрема стосовно повного виведення українських військ з Донецької обл., а адміністрація Д. Трампа, як публічно **заявив** Президент України В. Зеленський, продовжує чинити тиск на Україну, примушуючи погодитися на російські ультиматуми в обмін на примарні перспективи припинення вогню та американські гарантії безпеки, що виглядають ще більш примарними, з огляду на рішення та заяви чинної адміністрації США.

ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ ТА ДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Міністерство оборони України (МОУ) розпочало запровадження **нової моделі формування потреб в БПЛА для СОУ**, що передбачає автоматизацію ухвалення рішень стосовно закупівлі «на основі реальних бойових даних із фронту, що дозволить мінімізувати людський фактор, суб'єктивний вплив та корупційні ризики». Очікується, що така система дасть змогу закуповувати лише найбільш ефективні БПЛА на основі запитів від військових, що містять перелік необхідних засобів і технічні характеристики, але без зазначення конкретних моделей і виробників.

МОУ **повідомило** про створення унікальної платформи для «тренування моделі ШІ для дронів і автономних систем на мільйонах кадрів із реальних бойових вильотів», доступ до якої буде наданий не лише вітчизняним кампаніям, але й партнерам України. Ці дані вже використовуються в системі ситуаційної обізнаності **DELTA** для автоматичного виявлення наземних та повітряних цілей.

МІЖНАРОДНІ ПОДІЇ (ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ)

Ключовим міжнародним фактором впливу на перебіг російсько-української війни у березні 2026 р., безумовно, стала американо-ізраїльська військова кампанія проти Ірану. Після доволі успішного початку та сподівань на швидке повалення режиму, операція, очевидно, пішла не за планом. Іран, попри руйнівні наслідки атак та фізичну втрату ключових осіб вищого керівництва, почав завдавати неочікуваних за потужністю та спрямуванням «ударів у відповідь». Окрім території Ізраїлю та американських військових баз, іранські ракети та дрони атакували практично всі сусідні арабські країни та заблокували Ормузьку протоку. За лічені дні географія війни поширилася на увесь регіон Перської затоки, а її наслідки стали відчутними для всього світу.

Одним із головних негативних наслідків війни на Близькому Сході стало загострення напруги між адміністрацією Д. Трампа та західними союзниками США, також **поглиблення розколу євроатлантичної спільноти**, що не лише підриває авторитет найпотужнішого військово-політичного альянсу, але створює загрозу його руйнації в разі реалізації Д. Трампом намірів про вихід США з НАТО.

Для України, **як передбачалося**, війна на Близькому Сході створила додаткові виклики та ризики: відволікання міжнародної уваги, військових і дипломатичних ресурсів, створення підвищеного попиту на критичну для української оборони військову продукцію, особливо, стосовно ракет для систем ППО Patriot, брак яких зробить Україну ще більш вразливою від російської балістики. Водночас для України відкрилося «вікно можливостей» для зміцнення позицій не лише на ринку безпекових товарів і послуг у сфері протидії ірано-російським БПЛА, але й для посилення суб'єктності та міжнародного іміджу

України, підтвердженням чого стали як факт, так і [результати низки міжнародних зустрічей Президента України В. Зеленського](#) протягом місяця.

РОСІЯ

Наразі відсутні ознаки негайного впливу війни на Близькому Сході на ситуацію на російсько-українському театрі воєнних дій чи на спроможності росії до продовження війни. [Стрибок попиту та світових цін на нафту](#), спричинений війною на Близькому Сході, та послаблення американських санкцій на торгівлю російською нафтою, схоже, лише послабили тиск на російський бюджет, який навряд чи зможе повністю нівелювати [тенденції](#) вичерпання «воєнного потенціалу» зростання російської економіки. Наприкінці березня, під час закритої зустрічі з представниками великого бізнесу, путін [запропонував їм пожертвувати гроші на війну в Україні](#)», що може бути свідченням його занепокоєння стосовно подальшого, безпроблемного для внутрішньої стабільності, фінансування війни.

Протягом місяця з'явилися також додаткові свідчення наростаючих проблем із забезпеченням російської армії людським ресурсом без оголошення загальної або ж часткової мобілізації. Додатково до існуючих механізмів залучення контрактників (примусу, матеріального заохочення) та цільових аудиторій (солдати строкової служби, студенти, емігранти, іноземні найманці, в'язні), кремлівським нововведенням у березні стало [запровадження квот](#) для державних і приватних компаній, які мають «заохочувати» певне число працівників до вступу на військову службу.

Офіційні представники російської влади публічно заперечують проблеми з набором новобранців і запевняють російське населення у відсутності намірів здійснення

примусової мобілізації. Зокрема про це 27 березня заявив заступник голови ради безпеки рф д. медведев, зазначивши про набір понад 80 тис. осіб з початку 2026 р. і достатню кількість контрактників для виконання бойових завдань. Навіть якщо офіційні дані відповідають дійсності, то вони є на 20% нижчими від раніше озвучених планів набору та, в кращому разі, лише компенсують кількість втрат. Водночас, за різними оцінками, наразі [відсутні ознаки критичного виснаження](#) як людського ресурсу в російській армії, так і спроможності російської влади до його добровільно-примусового поповнення.

Отже, аналіз найбільш важливих подій, політичних заяв та рішень дозволяє зробити наступні висновки:

✓ Військова операція США та Ізраїлю проти Ірану створила додаткові ризики та виклики для спроможності України чинити опір російській агресії, насамперед через відволікання міжнародної уваги, глобальні економічні, енергетичні, політичні та безпекові кризові наслідки.

✓ Іранська криза відкрила можливості зміцнення міжнародної суб'єктності та авторитету України як носія унікальних спроможностей протидії новим загрозам, а також перспективи налагодження довгострокового партнерства з країнами Близького Сходу.

✓ Попри те, що події на Близькому Сході стали потужним фактором впливу на перебіг російсько-української війни та на процес врегулювання конфлікту, стратегічна ситуація на російсько-українському театрі воєнних дій не зазнала суттєвих змін, а відсутність прогресу у переговорному форматі росія-США-Україна зумовлена насамперед глибокими причинами російсько-українського конфлікту.

II.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Протягом березня 2026 р. тривали тенденції загострення політико-безпекової та економічної ситуації у світі, пов'язані насамперед з ескалацією бойових дій на Близькому Сході і тривалою російською агресією в Україні. Америко-ізраїльська воєнна операція проти Ірану, з одного боку, мала шоківі наслідки для світової економіки, негативно позначилася на відносинах між світовими гравцями і контактах США з європейськими партнерами тощо. З іншого боку, близько-східні події вплинули на ситуацію довкола війни в Україні, зокрема, на хід мирного переговорного процесу. Своєю чергою, викликом для України слід вважати гальмування Угорщиною важливої воєнно-фінансової допомоги ЄС.

Ці та інші події і тенденції березня прямо чи опосередковано позначалися на зовнішніх позиціях України, її геополітичному становищі.

МІЖНАРОДНІ ПРОЦЕСИ ТА ПОДІЇ

Переговорний процес щодо припинення війни в Україні. У березні спостерігалася пауза у тристоронньому переговорному процесі. Тривали контакти на різних рівнях у двосторонніх форматах. Зокрема 9 березня відбулась телефонна розмова Д. Трампа з російським диктатором, згодом російська делегація на чолі з К. Дмитрієвим відвідала Флориду, а 21-22 березня в США відбулись **переговори** української та американської делегацій.

Слід підкреслити, що протягом місяця з американського боку, як і раніше, тривали закиди і звинувачення Києва у неготовності до укладення мирної угоди, але при цьому США уникали будь-якої критики або вимог до країни-агресора.

✓ 5 березня Д. Трамп вкотре **звинувачив** Україну у «неготовності до перемовин», у тому, що Київ є «перешкодою» мирного процесу, тим часом як путін готовий до укладення мирної угоди.

✓ 14 березня американський Президент **заявив**, що В. Зеленський не налаштований на мирну угоду – «скажіть Зеленському, щоб він уклав угоду, тому що путін готовий до цього». За словами Д. Трампа, з В. Зеленським складніше домовитися, ніж з путіним.

✓ Д. Трамп **відкинув** українську пропозицію допомоги у боротьбі з іранськими безпілотниками на Близькому Сході. «Зеленський – це остання людина, від якої нам потрібна допомога». Водночас українську підтримку країнам Перської затоки Д. Трамп **назвав** «політичним піаром».

✓ США (спільно з росією і Китаєм) **виступили проти** резолюції Ради керівників МАГАТЕ, яка засуджує російські атаки на енергетичну інфраструктуру України як загрозу ядерній безпеці.

✓ США тимчасово скасували санкції на купівлю російської нафти та нафтопродуктів, які транспортують морем, що фінансово підтримало країну-агресора.

✓ Офіційний Вашингтон проігнорував інформацію про активну воєнну допомогу росії Ірану. Зокрема Глава Пентагону П. Гегсет **заявив**, що **його не хвилює** той факт, що Іран отримує від росії розвідувальні дані для ударів по американських позиціях.

Підсумовуючи перебіг мирних перемовин в березні, слід зазначити, що згадані вище двосторонні контакти жодним чином не просунули переговорний процес. Така «пауза», з одного боку, пояснюється тим, що США зосереджені на близькосхідному напрямі, тому, ймовірно, переговори відкладені на певний час. З іншого боку, спостерігачі наголошують на тому, що Д. Трамп втрачає інтерес до цих перемовин, що зайшли у глухий кут.

У цьому контексті слід звернути увагу на появу нових аспектів у переговорному процесі.

Перше. Імовірність виходу США з переговорів. На початку березня Президент України в інтерв'ю зазначив, що якщо якась із сторін захоче вийти з мирних переговорів, то Україна і союзники шукатимуть інші формати. Водночас Голова Європейської Ради А. Кошта 17 березня заявив, що «може настати час, коли нам доведеться замінити зусилля Президента Трампа та докласти власних зусиль для досягнення справедливого та тривалого миру в Україні».

Друге. Публічна оцінка переговорної позиції США. Президент України в інтерв'ю іноземним ЗМІ, мабуть, вперше публічно і однозначно охарактеризував ситуацію довкола переговорного процесу, наголосивши, що Вашингтон вимагає виходу українських збройних сил з Донбасу в обмін на гарантії безпеки. При цьому в Україні і США протилежні позиції щодо готовності росії завершити війну. На жаль, публічні заперечення держсекретаря М. Рубіо щодо відсутності американського тиску на Україну виглядають, м'яко кажучи, непереконливо, з огляду на явну проросійську позицію Вашингтону у переговорному процесі і регулярні звинувачення і вимоги на адресу України. Згодом, В. Зеленський досить чітко публічно охарактеризував переговорну позицію США: «Вони (американці – ред.) не бачать іншого способу зупинити Путіна, окрім як виведенням українських військ з нашої території».

Отже, з огляду на суперечливу і непередбачувану зовнішню політику Вашингтону, зосередження на близькосхідному напрямі, не можна виключати вихід США з переговорного процесу. Водночас слід констатувати, що тривале американське модерування переговорів, фактично, зводилося до: безрезультатного «умовляння» країни-агресора, ретрансляції Україні російських ультиматумів, ігнорування позицій європейських партнерів і тиску на Україну.

Війна на Близькому Сході: вплив і наслідки. У березні воєнна американо-ізраїльська операція проти Ірану перетворилася на масштабну війну на Близькому Сході, в яку були втягнуті країни Перської затоки. Оцінюючи її наслідки, слід звернути увагу на наступні аспекти.

Перше. Війна на Близькому Сході викликала кризові тенденції у світовій економіці, насамперед на енергетичних ринках.

Блокада Іраном Ормузької протоки і удари по енергетичних об'єктах сусідніх країн призвели до того, що ціни на нафту Brent подолали позначку \$100 за барель. Водночас різко зросли європейські ціни на природний газ. За оцінками МВФ, стрибок цін на енергоносії може призвести до зростання глобальної інфляції і сповільнити економічне зростання. Причому, за словами керівника МВФ К. Георгієвої, нові шоки для економіки можуть виникнути навіть після завершення конфлікту. За прогнозами американських економістів, тривала блокада Ормузької протоки може обвалити глобальний ВВП на 3 пункти.

Друге. Близькосхідна війна спричинила небезпечну геополітичну турбулентність. З одного боку, на невизначений час дестабілізована ситуація в регіоні Близького Сходу. З іншого – загострилося протистояння між світовими гравцями: США-Китай, США-ЄС. Водночас ускладнилися відносини офіційного Вашингтону з країнами-партнерами – Великою Британією, Іспанією, Німеччиною, а також в цілому з НАТО (про це – нижче). Своєю чергою, ЄС зайняв досить стриману позицію щодо воєнної операції США проти Ірану.

Третє. У широкому сенсі близькосхідна воєнна операція Вашингтону виглядає картбланшем для авторитарних режимів щодо запровадження силових операцій для реалізації власних гегемоністських цілей. У цьому контексті можна припустити, що силова політика США (захоплення Президента Венесуели, блокада Куби, намагання анексувати Гренландію, атака на Іран) сприяла тому, що уряд росії 19 березня вніс до держдуми законопроект, який дозволяє вводити війська в інші країни для захисту арештованих або переслідуваних через судові рішення російських громадян.

Четверте. Близькосхідна війна має прямий або опосередкований вплив на позиції України, її зовнішньополітичне становище. Зокрема йдеться про: а) перенесення на другий план теми російської агресії у світовому порядку денному; б) акумуляція політичних, воєнно-фінансових ресурсів США, окремих країн-союзників на близькосхідному напрямі і відповідно загроза обмеження поставок озброєння Україні, насамперед засобів ППО; в) інспірування ескалації російської агресії, розширення можливостей

фінансування війни внаслідок кризової ситуації на енергетичних ринках. Зокрема з початком близькосхідної війни стрімко зросли акції російських нафтових компаній. Країна-агресор через часткове послаблення санкцій зі сторони США за перші два тижні березня **заробила** \$7,7 млрд у воєнний бюджет.

Водночас слід відзначити стратегічно важливе значення надання Україною **воєнної допомоги** на прохання близькосхідних держав (ОАЕ, Катар, Кувейт, Саудівська Аравія) у боротьбі з іранськими дронами. Участь груп українських воєнних експертів у відбитті повітряних атак Ірану зміцнює вплив і авторитет України не лише на Близькому Сході, а й в інших регіонах світу.

Фактор США на світовій арені. Американська експансія на Близькому Сході стала черговим свідченням розгортання на світовій арені агресивної, непрогнозованої і персоніфікованої політики США, яка розхитує світовий порядок, додає воєнно-політичної напруги і економічної нестабільності у світі, культивує «право сили». Зокрема Д. Трамп **заявив**, що США можуть втрутитися у ситуацію на Кубі у будь-якій формі: «чи я її звільню (Кубу – ред.), чи заберу – думаю, я можу збити з нею все, що захочу».

Як вже зазначалося, погіршилися відносини Вашингтону з Європою. Лідер США виступив з рядом резонансних звинувачень на адресу європейських партнерів через їхнє критичне ставлення до американської воєнної операції проти Ірану. Зокрема Д. Трамп **заявив**, що хоче «припинити всю торгівлю з Іспанією». Водночас викликає занепокоєння сплеск гучної антинативської риторики офіційного Вашингтону. Д. Трамп, назвавши НАТО «паперовим тигром», заявив, що Альянс чекає погане майбутнє і США **мають переглянути** своє членство в НАТО.

Близькосхідна війна, яка триває не за попередніми планами Вашингтону і має невизначені перспективи, ускладнила і загострила внутрішню ситуацію в США. Зокрема, за **результатами** останніх опитувань, 61% американців не підтримують удари США по Ірану (підтримують 35%). Водночас рейтинг Д. Трампа знизився до мінімальної позначки 36% (на початку каденції – 47%). Причому лише 25% задоволені соціальною політикою Президента США.

Негативним сигналом для діючої влади стали понад 3 000 **масових акцій протесту** під гаслом «No Kings», що відбулись 28 березня в усіх штатах і в яких взяли участь близько 8 млн американців. Демонстранти висловлювали протест щодо надмірної концентрації влади, утисків демократії, міграційної політики, війни на Близькому Сході тощо.

Слід згадати й ряд резонансних судових рішень. Зокрема Суд США з міжнародної торгівлі **зобов'язав** уряд повернути гроші імпортерам, які сплачували незаконні мита, запроваджені Президентом США. Водночас Федеральний суд у США **визнав** незаконним рішення Агентства з глобальних медіа щодо масового звільнення працівників «Голосу Америки».

Внутрішні процеси в США послаблюють позиції республіканців з огляду на майбутні вибори до Конгресу. Д. Трамп, вирішивши підвищити ставки у протистоянні з опонентами, виступив з відверто провокаційною **заявою**: «тепер після смерті Ірану, найбільшим ворогом Америки є радикально ліва, вкрай некомпетентна Демократична партія».

Загалом, така політика керівництва Білого дому, з одного боку, підвищує внутрішньополітичну конфронтацію і дестабілізує ситуацію в США. А з іншого – негативно позначається на міжнародному авторитеті і реноме країни, руйнує довіру і порозуміння з країнами-партнерами.

Дестабілізація світового порядку, зростання конфліктності у світі. Разом з триваючою війною в Україні, близькосхідна війна в широкому сенсі провокує ескалацію конфліктності і турбулентності в різних регіонах. Продовжується російська гібридна агресія на європейському континенті. Зокрема в березні спостерігалися порушення повітряного простору країн Балтії, відбулася **кібератака** на польський Національний центр ядерних досліджень, скоєно теракт на воєнному комплексі в Чехії. Водночас триває збройний афгано-пакистанський конфлікт. У березні пакистанська армія розпочала проти талібів військову операцію «Гнів за правду».

Загалом, такі тенденції активізують мілітаризацію країн світу. У попередніх моніторингах

окреслювалися процеси зміцнення воєнних потенціалів провідних країн світу. У березні Пентагон звернувся до керівництва США з запитом збільшити воєнний бюджет на \$200 млрд. КНДР провела випробування стратегічних крилатих ракет. Своєю чергою, Президент Франції оголосив про розширення ядерного арсеналу країни і заявив про можливість надання європейським союзникам стратегічних ресурсів, пов'язаних з ядерним стримуванням. Тобто йдеться про ініціативу створення європейської «ядерної парасольки», що викликало інтерес ряду європейських держав. Водночас Міноборони Фінляндії виступило з ініціативою внести зміни до чинного законодавства, щоб дозволити розміщення ядерної зброї на території країни.

Тим часом триває воєнно-політична інтеграція країн авторитарного табору. Росія здійснює активну політичну і воєнну підтримку іранського режиму. 25 березня відбувся перший візит білоруського диктатора о. Лукашенка до КНДР, в ході якого він підписав з Кім Чен Ином договір про дружбу і низку міжвідомчих угод.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

Нові геополітичні реалії позначилися на зовнішньополітичній діяльності української влади. Національна дипломатія змушена зосередитися на мінімізації негативного впливу близькосхідної війни, утриманні воєнної допомоги і підтримці країн-союзників, збереженні теми війни в Україні у пріоритетному порядку денному світової спільноти. Українська сторона докладала зусиль для продовження переговорного процесу, принаймні, забезпеченні продуктивного діалогу з США. Водночас увага Києва була також зосереджена на європейському напрямі у зв'язку із складною ситуацією з наданням кредиту Євросоюзу і безпрецедентною воєною антиукраїнською політикою режиму В. Орбана напередодні парламентських виборів в цій країні. Слід також відмітити активізацію військово-політичного партнерства з країнами Перської затоки.

Політичний діалог з іноземними партнерами. У березні українська сторона продовжила активний діалог з іноземними партнерами в різних форматах, зокрема на президентському, урядовому, парламентському

рівнях, у т. ч. на міжнародних майданчиках. Також тривали заходи публічної дипломатії. Серед найбільш значимих контактів варто виокремити наступні.

Відбулась серія традиційних консультацій з лідерами європейських країн і керівництвом ЄС, зокрема з головою Єврокомісії і Європейської Ради, Канцлером Німеччини, Президентом Франції, Прем'єр-міністрами Італії, Португалії тощо. Важливе значення мав також візит до Києва 8 березня новопризначеного Глави уряду Нідерландів Р. Єттена, під час якого була підписана **Спільна декларація** на підтримку України. Своєю чергою, продуктивним було європейське турне української делегації вищого рівня до Румунії, Франції, Великої Британії. Зокрема в Бухаресті президенти України і Румунії підписали **документи** про встановлення стратегічного партнерства, співпрацю в енергетичному секторі та спільне виробництво зброї. У Лондоні відбулась перша зустріч у форматі стратегічного діалогу й ухвалено Декларацію про поглиблення співпраці у сфері безпеки та оборонної промисловості. Згодом, 18 березня Україну відвідав Прем'єр-міністр Іспанії П. Санчес. В ході візиту сторони підписали **п'ять двосторонніх документів** про співробітництво країн в різних сферах. Своєю чергою, 30 березня в Києві В. Зеленський і Прем'єр-міністр Болгарії А. Гюров підписали Угоду про співробітництво між Україною і Болгарією у сфері безпеки щонайменше на 10 років.

Паралельно спостерігалась помітна активізація контактів з країнами Близького Сходу. На початку місяця відбулись переговори і консультації на вищому рівні Президентом ОАЕ, Еміром держави Катар, Спадкоємним принцом Кувейту, Королем Бахрейну, Королем Йорданії, Спадкоємним принцом Саудівської Аравії тощо.. Згодом, 27-29 березня відбувся **візит** української делегації вищого рівня до Саудівської Аравії, Катару, ОАЕ, Йорданії. Результатом перемовин стало підписання угод про співробітництво в сфері безпеки. Загалом, поглиблення воєнно-політичного партнерства з близькосхідними країнами, мотивоване війною і високим попитом на український бойовий досвід, має перспективне значення для просування українських інтересів в регіоні і світі.

Безумовно, цими напрямками не обмежувалися дипломатичні контакти березня.

Зокрема відбулись перемовини з президентами Туреччини, Мозамбіку, президенткою Бундестагу, високопосадовцями і урядовими делегаціями різних країн тощо.

Просування українських інтересів та ініціатив на світовій арені. Оцінюючи цей напрям української зовнішньої політики у березні слід відзначити окреслені вище дипломатичні заходи щодо зміцнення договірно-правових засад партнерства з країнами ЄС (Румунія, Іспанія, Нідерланди), а також виведення на новий рівень безпечного співробітництва з рядом держав Близького Сходу.

Також перспективне значення для України мала участь у Саміті Об'єднаних експедиційних сил (JEF) в Гельсінкі 26 березня 2026 р. На саміті українська сторона **заявила** про прагнення стати повноправним членом JEF – багатосторонньої структури оборонного співробітництва у складі десяти північноєвропейських країн на чолі з Великою Британією.

Свою чергою, важливе міжнародно-правове значення мало те, що в ході 61-ої сесії Ради ООН з прав людини Міжнародна комісія ООН з розслідування порушень в Україні у своєму **звіті** визнала насильницьке переміщення та депортацію дітей росією злочинцями проти людяності. Комісія зафіксувала щонайменше 1 205 випадків викрадення українських дітей країною-окупантом.

Тривало вдосконалення і оптимізація просування національних інтересів на окремих зовнішніх напрямках. Під егідою Офісу Президента, міжвідомча координаційна нарада **узгодила** проєкт стратегічного бачення розвитку відносин України з державами Африки, який передбачає зміцнення політики Києва на африканському напрямі і розширення впливу та присутності на континенті.

ТЕНДЕНЦІЇ, ЗДОБУТКИ І ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Протягом місяця на європейському напрямі спостерігалися як позитивні, так і проблемні тенденції. До активу євроінтеграції слід віднести наступні важливі події та заходи. Тривав процес імплементації європейських норм до законодавчо-правової системи України. 10 березня Верховна Рада ухвалила **Законопроєкт** про приєднання України до Конвенції

про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях. Президент України підписав закон про ратифікацію угоди між Україною та ЄС про участь у напрямі «Зайнятість та соціальні інновації» (EaSI) Європейського соціального фонду.

16 березня відбулося дев'яте засідання **Комітету асоціації Україна-ЄС** з метою підготовки до відкриття переговорних кластерів, виконання дорожніх карт, реформ та гармонізація українського законодавства з acquis ЄС. Того ж дня офіс віцепрем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції опублікував традиційний **щорічний звіт** про хід виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС за 2025 р. За оприлюдненими результатами, загальний прогрес виконання Угоди зріс з 81% у 2024 р. до 84% у 2025 р. Найбільше просування у виконанні зобов'язань, передбачених Угодою, спостерігалось у фінансовому секторі, соціальній політиці та трудових відносинах, аграрному секторі тощо.

Важливою євроінтеграційною подією стало те, що 17 березня під час засідання Ради ЄС із загальних питань українська сторона **отримала** від Єврокомісії умови (бенчмарки) для закриття кластерів № 3 «Конкурентоспроможність та інклюзивний розвиток», № 4 «Зелений порядок денний та сталі з'єднання» та № 5 «Ресурси, сільське господарство та політика згуртованості». Отже, Україна має повний пакет переговорних умов по шести кластерах у рамках технічного про вступ до ЄС – фронтлоудингу.

Водночас актом солідарності і підтримки України стало проведення в Києві 31 березня **спеціального засідання** міністрів закордонних справ країн ЄС до четвертої річниці масових злочинів, скоєних російськими окупантами в Бучі.

Однак, критичною проблемою залишалося блокування Угорщиною кредиту ЄС для України у розмірі €90 млрд на 2026-2027 рр. 19 березня на саміті ЄС країнам-членам не вдалося змусити В. Орбана зняти вето. Спільну **Декларацію** саміту на підтримку України підписали 25 держав, крім Угорщини і Словаччини. Паралельно заблокованим залишається 20-й пакет антиросійських санкцій Євросоюзу. Попри заяви голови Єврокомісії про те, що кредит буде наданий Україні, це

питання залишається відкритим і спостерігачі **наголошують** на імовірності кризового дефіциту в Україні коштів на війну у найближчі місяці.

Ситуація довкола заблокованого кредиту виявила ряд складних проблем на європейському напрямі. **По-перше**, режим В. Орбана напередодні парламентських виборів розгорнув за **участю російських спецслужб** шалену антиукраїнську кампанію, фрагментом якої став акт державного терору — захоплення 6 березня в Угорщині українських інкасаторів-співробітників «Ощадбанку» і викрадення грошей та цінностей, які вони перевозили.

При цьому офіційний Брюссель не відреагував на цю подію, зайнявши загалом відсторонену позицію, щоб «не дратувати» В. Орбана перед виборами. Більше того, ЄС докоряв В. Зеленському щодо різких заяв на адресу угорського прем'єра і переконував Україну у якості компромісу якомога скоріше відновити нафтопровід «Дружба» для поставок російської нафти. На жаль, офіційний Брюссель перебуває в режимі очікування, сподіваючись на позитивні зміни ситуації в Угорщині. Загалом, така позиція виглядає слабкою на фоні активної публічної підтримки режиму В. Орбана з боку європейських ультраправих сил і офіційного Вашингтону.

По-друге, навіть прогнозована зміна влади в Угорщині після виборів 12 квітня 2026 р. не вирішує для ЄС ключову хронічну проблему зловживання правом вето і браку ефективних інструментів подолання внутрішнього саботажу. З одного боку, якщо перемає опозиційна «Тіса», важко прогнозувати новий курс офіційного Будапешту. А з іншого — естафету від В. Орбана може підхопити Р. Фіцо, який останнім часом виступив з рядом погроз і звинувачень на адресу України і висловлює солідарність з офіційним Будапештом. Така ситуація робить вразливим як процес подальшого розширення ЄС, так і загалом позиції Євросоюзу на світовій арені.

Своєю чергою, додають напруги у відносини Києва і Брюсселю публічні вимоги української сторони, щоб ЄС офіційно визначив 2027 р. датою приєднання України до ЄС. Нині з цього питання серед країн-членів немає консенсусу (у т. ч. з огляду на інтереси інших країн-кандидатів), але при цьому наполегливість Києва щодо фіксованої дати вступу загрожує викликати зворотній ефект.

Оцінюючи події березня 2026 р., слід зазначити, що війна на Близькому Сході посилила геополітичну турбулентність і економічну нестабільність у світі, стала викликом і небезпечним фактором для України, позначилася на її геополітичному становищі. Зокрема події на Близькому Сході на певний час переорієнтували увагу і частково ресурси країн-партнерів на близькосхідний напрям, спричинили сплеск конфліктності між США і Європою, зупинили мирний переговорний процес. Причому за цих умов зростає ймовірність виходу або призупинення участі США у перемовинах з припинення війни в Україні. Водночас критичним чинником є блокування важливого для України кредиту ЄС.

У цих умовах завданнями національної дипломатії є збереження політичної солідарності і військово-фінансової підтримки з боку європейських країн-союзників, утримання продуктивного діалогу і максимальне уникнення конфліктності з Вашингтоном. Водночас набуває актуальності поглиблення військово-політичного співробітництва з державами Близького Сходу, що має стратегічне значення для Києва.

Також серед пріоритетних зовнішніх напрямів — розблокування фінансової допомоги ЄС, поступова нормалізація відносин з Угорщиною (очевидно, за умов перемоги опозиційних сил на парламентських виборах). Паралельно важливим чинником просування на європейському напрямі є здійснення ефективних реформ в рамках технічних перемовин про вступ до ЄС по всіх шести переговорних кластерах, відкритих для України.

III. ЕКОНОМІКА

У березні традиційно узагальнюються і представляються оціночні результати економіки попереднього року. Як раніше повідомлялось, за попередніми оцінками, національна економіка у 2025 р. зросла на 1,8%. У середині березня Національний банк України [оприлюднив](#) коментар щодо стану економіки України. Хоча темпи зростання сповільнилися, порівняно з 2024 р. (3,2%), економіка відновлюється третій рік поспіль. Головними рушіями стали внутрішній попит, адаптивність бізнесу та м'яка фіскальна політика держави.

Наголошується, що основним джерелом зростання залишався [стійкий внутрішній попит](#): приватне споживання забезпечило найбільший внесок у приріст ВВП (+4,7 в. п.), витрати домогосподарств зросли на 7,5%, а завдяки м'якій фіскальній політиці споживання в держуправлінні збільшилося на 5,7%, додавши 2,1 в. п. до ВВП.

Інвестиційна активність також продемонструвала позитивну динаміку — валове нагромадження основного капіталу зросло на 10,9%. Гроші передусім спрямовувалися в оборонний сектор та переробку сільськогосподарської продукції.

Ситуація з експортом та імпортом була складнішою. Від'ємний внесок чистого експорту в зміну ВВП збільшився до 7,9 в. п.

Економічні результати суттєво різнилися залежно від виду діяльності. Лідером зростання у виробничому секторі стало будівництво (+11,6%) завдяки відновленню житла, логістики та енергетичних об'єктів. У гуманітарній сфері — освіта (+12,7%), де зростання зумовлено додатковими виплатами вчителям та підвищенням стипендій. Нагадаємо, ми неодноразово аргументували необхідність підвищення зарплат у сферах науки та освіти, що є вагомим чинником збереження людського капіталу.

НБУ очікує, що у 2026 р. відновлення триватиме, а реальний ВВП знову зросте на 1,8%. Цьому сприятимуть кращі врожаї, подальші

інвестиції у відбудову та оборонний комплекс, а також євроінтеграційні процеси і послідовна підтримка міжнародних партнерів.

На жаль, слід констатувати, що економічний початок 2026 р. викликає певну тривогу. За деякими [експертними оцінками](#), у лютому 2026 р. реальний ВВП України скоротився на 1,5%, порівняно з аналогічним періодом минулого року, що зумовлено руйнуванням і пошкодженням енергетичної, залізничної та іншої критичної інфраструктури, внаслідок російських атак дронами та ракетами. Водночас оцінку падіння економіки в січні експерти [дещо поліпшили](#) — до «мінус» 1,0%, проти раніше озвучених «мінус» 1,4%.

Найбільше скорочення у перші місяці року зафіксовано в енергетичному секторі: виробництво електроенергії та розподіл газу знизилися на 14% через значні пошкодження інфраструктури. У переробній промисловості спад був менш глибоким — 7%. Серед причин — атаки, проблеми з доступом до електроенергії, а також призупинення потужностей окремих великих підприємств, зокрема «АрселорМіттал», через високу вартість електроенергії та запровадження механізму СВМ в ЄС.

На жаль, є підстави очікувати подальших ускладнень через відновлення інфляційного тиску. За офіційними [даними](#) Державної служби статистики, індекс цін виробників (макроекономічний показник, що відображає зміну вартості товарів на етапі їх відвантаження із заводів, ще до потрапляння в роздрібну мережу) у лютому злетів на 22,3% порівняно з січнем. У річному вимірі (до лютого 2025 р.) промислова інфляція сягнула 34,5%. Такого стрімкого місячного подорожчання українська промисловість не бачила понад три десятиліття — з січня 1995 р.

[Каталізатором](#) стало адміністративне рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП). Внаслідок чого, вартість постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря для

промислових споживачів лише за один місяць підскочила на 53,1%.

Такий ціновий шок спричинить не лише розкручування інфляційної спіралі, але й унеможливить відповідне підвищення заробітних плат (через необхідність більших витрат на ресурси), що додатково матиме негативний вплив на державні фінанси. За [повідомленням](#) Державної податкової служби, податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) залишається ключовим джерелом наповнення бюджету України. За підсумками січня-лютого 2026 р., надходження зросли на 14,8%, порівняно з аналогічним періодом минулого року (88,5 млрд грн), сягнувши 101,6 млрд грн.

Традиційно найбільшу частку податків генерує столиця та промислово розвинені регіони, зокрема Київ – 24,4 млрд грн, Дніпропетровська обл. – 9,9 млрд грн.

Попри поточні ускладнення, Україна все ж намагається налагоджувати стабілізаційні процеси, а також дедалі активніше розширює заходи економічного стимулювання, які позитивно впливатимуть на стан і динаміку розвитку країни як у воєнний, так і повоєнний час.

Так, Кабінет Міністрів [ухвалив рішення](#) про включення нового індустріального парку «Сталева Київщина» до Реєстру індустріальних (промислових) парків. Парк охоплює площу майже 12 га в Білоцерківській громаді Київської обл. Ключовий акцент проекту – розвиток металообробного кластеру із залученням близько 3,5 млрд грн інвестицій. Реалізація проекту дозволить створити орієнтовно 400 нових робочих місць у секторі переробної промисловості. Зараз у Реєстрі індустріальних парків налічується понад 114 об'єктів.

Загалом, здається, що ставлення до індустріальних парків в Україні поступово змінюється на краще. Сьогодні вони розглядаються як дійсний інструмент ефективності виробництва та економічного прискорення. Відповідним чином держава розглядає механізми їх (парків) підтримки.

Зокрема, зважаючи на мілітарні загрози і збитки, які завдаються російським агресором,

за [рішенням уряду](#) держава покриватиме до 80% вартості відновлення інфраструктури (до 200 млн грн на один індустріальний парк). При цьому розширюються території, для яких застосовується пільгове співфінансування 80/20. Відтепер [механізм](#), який раніше діяв для деокупованих громад, поширюється і на прифронтові території.

Подібні заходи вкрай важливі для стимулювання інвестиційних витрат загалом, які упродовж 2025 р. демонстрували тенденцію до зростання. За [повідомленням](#) Державної служби статистики, обсяг капітальних інвестицій в Україні за січень-грудень (попереднього року) становив 669,3 млрд грн, що на 25,2% більше, ніж за аналогічний період 2024 р.

Основним драйвером інвестицій залишається внутрішній ресурс. Переважну більшість проектів компанії фінансують самостійно: 71,2% – власні кошти підприємств та організацій; 7,0% – державний бюджет; 6,4% – місцеві бюджети. Слабким залишається банківський внесок – частка банківських кредитів лише незначним чином перевищує 5%.

Найбільші обсяги капітальних інвестицій було спрямовано у [стратегічно важливі](#) сектори. Промисловість залишається безумовним лідером – у сектор інвестовано 259,1 млрд грн, що становить 38,7% від загальної суми, а галузь транспорту та логістики освоїла 72,3 млрд грн (10,8%).

Прискорене відновлення промисловості набуває дедалі більшого значення, зважаючи на послаблення позицій аграрного сектору на зовнішніх ринках. За [повідомленням](#) асоціації «Українського клубу аграрного бізнесу», у 2025/26 маркетинговому році Україна експортує на 14% менше соняшникової олії – обсяг складе 4,1 млн т. При цьому, Україна залишається [нетто-експортером](#) соняшникової олії, і у 2025 р. ця продукція принесла найбільшу експортну виручку серед усіх товарів АПК.

Тим не менш, у 2025/26 МР виробництво олії очікується на рівні 4,3 млн т, що на 13,1% менше попереднього маркетингового року (МР) та на 22,2% нижче середнього показника за останні 5 років.

Головними чинниками такого зниження виробничих показників є: зменшення площ сировини для переробки – у 2025/26 МР загальна площа під соняшником склала 5,2 млн га, що на 2,6% менше минулого МР, а також складні погодні умови, зокрема недостатня кількість опадів, що призвело до падіння на майже 11% врожайності.

Також спостерігається тенденція до скорочення обсягів виробництва олії: у 2024/25 МР виробництво соняшникової олії в Україні становило 5,0 млн т, що на 23,9% менше, ніж у попередньому маркетинговому році.

Між тим, слід вказати, що вказане значне відносне зниження було зумовлене високими обсягами виробництва у 2023/24 МР, що стало результатом великих запасів на сіння соняшнику, сформованих через обмежений експорт і неможливість вільно експортувати соняшкову олію на початку війни.

Незважаючи на падіння врожайності соняшника та скорочення обсягів переробки, соняшникова олія залишається ключовим експортним товаром України на міжнародних ринках, зокрема ЄС, Близького Сходу та Азії.

Підкреслимо, експортна спроможність країни важлива і для стійкості внутрішнього фінансового середовища.

Агентство Mind представило **оновлений щорічний Рейтинг** надійності українських банків, сформований на основі даних за 2025 р. Особливістю року стали стабільність фінансового ринку та новий рекордний фінансовий результат банківського ринку.

Найвищі 4,5 зірки (за 5-зірковою системою) зберіг Сітібанк. Високу оцінку – 4 зірки – одержали 10 банків, що знов-таки свідчить про стабільність на ринку. У цій десятці – «Креді Агріколь», УкрСиббанк, ПроКредит Банк, ОТП Банк, Ідея Банк, ПриватБанк, Кредобанк, Райффайзен Банк, Укргазбанк та Ощадбанк.

За 2025 р. **чистий прибуток** усіх платоспроможних банків сягнув 127 млрд грн, що на 36 млрд грн, або на 39,4%, більше, ніж у 2024 р. Отже, банківський сектор вкотре поліпшив фінансовий результат, і він став

найвищим за всі роки роботи. А втім, варто зазначити, що у 2025 р. банки сплачували податок на прибуток за ставкою 25%, тоді як у 2024 р. вони оподатковувалися за ставкою 50%. Тому ривок із прибутку був особливо помітним. Зазначимо, у грудні 2025 р. Верховна Рада знову підвищила ставку податку на прибуток для банків до 50%, тому слід очікувати зменшення фінансових результатів.

Підкреслимо, важливим маркером українського банківського ринку є його стійкість. Відтак, є підстави стверджувати, що банки адаптувалися до викликів воєнного часу й демонструють здатність стабільно працювати навіть за максимально несприятливих умов.

Між тим, випробування для фінансової стійкості у 2026 р. посилюються. Так, на валютному ринку України зафіксовано значне **зростання дефіциту** іноземної валюти, що супроводжується рекордно високими рівнями попиту як на міжбанківському, так і на готівковому сегментах. Попри зусилля регулятора щодо стабілізації курсу, чистий попит на міжбанку збільшився на третину, досягнувши історично значущих позначок.

Виокремлюється кілька ключових причин такого стрибка: енергетичний фактор та війна в Ірані – безперервне зростання цін на паливо та газ через атаки на інфраструктуру змушує імпортерів закуповувати ресурси за поточними цінами, побоюючись подальшого подорожчання; очікування перегляду цін – закордонні постачальники попереджають про зміну вартості контрагентів; девальваційні очікування – зростання значень курсу попередніх днів та прискорення внутрішньої інфляції формують стабільний попит.

Ситуація в готівковому сегменті також погіршилася. Дефіцит готівкового ринку збільшився на 28% до \$58 млн на добу. Це найвищі рівні з кінця 2024 р.

Попередні оцінки втрат у березні залишаються невтішними. Загальний **обсяг інтервенцій** за підсумками березня може сягнути \$4,5 млрд, перевищивши показники грудня 2025 р. та наблизившись до історичного максимуму грудня 2024 р. (\$5,2 млрд).

IV. ЕНЕРГЕТИКА

БАЛАНС

У звітному періоді в Об'єднаній енергетичній системі України спостерігався великий дефіцит (близько 1 ГВт на піку споживання). Тому в частині регіонів, переважно з 17:00 до 21:00, діяли графіки погодинних вимкнень для 0,5-1,5 черг побутових споживачів та обмеження потужності для суб'єктів господарювання. При цьому чотири рази — після двох масованих атак ворога (7 і 14 березня) та спрацювання захисту (18 і 23 березня) — запроваджувалися аварійні вимкнення. Втім, завдяки зростанню генерації на станціях, що використовують ВДЕ, НЕК «Укренерго» таки вдалося наприкінці місяця встановити хиткий, проте баланс між виробництвом і споживанням електричної енергії.

Базову потужність Об'єднаної енергосистеми України в березні забезпечували сім блоків АЕС, що генерували до 5,7 ГВт енергії. Два реактори перебували на технічному обслуговуванні. Цього року ремонтну кампанію розпочали 7 березня.

Джерелами маневрової потужності були 7-9 енергоблоків ТЕС і ТЕЦ, а також ГЕС і ГАЕС, що спільно виробляли 2,4-2,8 ГВт електричної енергії. Потужність станцій, які використовують відновлювані джерела, становила 1,8-2,0 ГВт.

Через весняне водопілля генерація на підприємствах ПрАТ «Укргідроенерго» зросла до 1,0-1,2 ГВт. Постачання гідроенергії здійснювалося переважно в години пікового споживання. Рівень водосховищ Дніпра й Дністра відповідав рішенню Міжвідомчої комісії при Державному агентстві водних ресурсів України по встановленню режимів роботи водосховищ.

Близько половини генерації в балансі забезпечували АЕС. Частка ТЕС і ТЕЦ у виробництві енергії не перевищувала 15%. На станції, що використовували ВДЕ, припадало 14-16%, на ГЕС — 8-10% генерації. У цілому в Україні вироблялося 11-12 ГВт енергії щогодини (за потреби 13-14 ГВт; в аналогічний період 2021 р. — до 18 ГВт).

Із підвищенням середньої температури повітря почала зникати потреба в обов'язковому придбанні компаніями державного сектору електричної енергії закордоном. Тому 13 березня це зобов'язання було скасовано, що зменшило обсяги імпорту з максимальних за шість років 1,2 до 0,9 млн МВт-год (у середньому — до 28 ГВт-год; у пікові години — до 2 ГВт). Найбільше ресурсу надійшло з Угорщини та Словаччини. При цьому на ввезене припало 7-8% споживання (на початку березня — до 12%).

Аварійна допомога у вигляді передачі надлишку енергії до Польщі залучалася чотири рази (3-6 березня).

Комерційний експорт електричної енергії в березні був відсутній, хоча через помилкове введення даних Молдовою така інформація періодично з'являлася в інформаційній системі ENTSO-E. Однак, фактично, постачання енергії закордон не здійснювалося з 11 листопада 2025 р.

Із 1 травня 2026 р., за ініціативою словацької сторони, буде припинене взаємне надання аварійної допомоги SESP і НЕК «Укренерго» (востаннє — 23 січня). Комерційні операції не обмежуватимуться.

Запаси енергетичного вугілля в березні зменшилися до 1,9 млн т (-5% порівняно з минулим місяцем). Оскільки пошкоджені енергоблоки ТЕС і ТЕЦ майже не дозволяли їх використовувати, наявних резервів цілком достатньо для проходження міжсезоння.

Унаслідок потепління добове споживання газу в Україні скоротилося зі 100 до 60-65 млн куб. м. Нестачі ресурсу не спостерігалось завдяки відновленому власному видобутку (44-46 млн), а також імпорту з Польщі, Угорщини та Словаччини (21-23 млн щодоби; загалом за місяць — 700 млн).

У березні відбір газу з українських підземних сховищ майже не здійснювався (за першу декаду — 5-10 млн куб. м на добу). Тому наприкінці місяця доступними залишилися 4,8 млрд куб. м ресурсу (-2% порівняно з 28 лютого; без урахування 4,1 млрд куб. м газу

«довготривалого зберігання» та 0,6 млрд куб. м ресурсу, формально переведеного в категорію «буферний газ»). Цей показник перевищує минулорічний на 4 млрд куб. м, проте менший, аніж у 2015–2018 рр., на 15%.

Хоча офіційно сезон закачування газу не розпочато (фактично, приріст у 9 млн куб. м на добу спостерігається з 11 березня), він може бути ускладненим, оскільки уряд Угорщини «через надзвичайний стан в енергетиці» заборонив місцевому оператору FGSZ проводити аукціони з бронювання потужності для постачання газу в Україну у липні–жовтні 2026 р.

На ринку пального, попри завищені ціни й невірне **трактування слів** Президента, що «у нас 90% із дефіциту, який може з нами статися, 90% — це дизель», нестачі нафтопродуктів не спостерігається і не прогнозується. За **словами** профільного міністра, «поставки здійснюються з більш ніж десяти країн, тому зараз ситуація з наявністю ресурсу контрольована».

ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Опалювальний сезон в Україні завершився. Звітуючи про це у Верховній Раді, перший віцепрем'єр **повідомив**, що зараз перед державою «стоїть шість ключових викликів в енергетичній сфері».

1. **«Наявність пального»**. Щоб не повторилася ситуація весни 2022 р., в уряді планують провести переговори з партнерами про додаткове постачання нафтопродуктів. Визначено трьох пріоритетних споживачів:

✓ сили оборони, які за будь-яких умов мають бути забезпечені паливом на 100%;

✓ сільськогосподарські виробники, які вже розпочали весняні польові роботи, але мають «закуплений або законтракований запас палива на декілька тижнів»;

✓ бізнес і роздрібна торгівля, з якими «на початку місяця були проблеми».

Уряд вважає ситуацію контрольованою, оскільки постачання здійснюються із понад 10 держав (найбільше — з Польщі, Литви, Румунії та Греції), за першу декаду березня імпортовано 250 тис. т пального, а резерви зросли до 200 тис. т бензину й дизельного палива.

Між тим із 2025 р., згідно із **законом** про мінімальні запаси нафти й нафтопродуктів, вітчизняним споживачам мали б бути **доступні** на постійній основі 300 тис. т автомобільного бензину й дизельного палива (3% від обсягу нафтопродуктів, введених в обіг у 2024 р.). 16 січня в уряді **стверджували**, що «понад 20 днів запасів пального є у нас сьогодні», але як виявилось, «станом на 1 лютого цього року **було** 64 тис. т бензину і 83 тис. т дизелю».

2. **«Ситуація в енергосистемі»**. Попри постійні спроби ворога знищити українські потужності генерації, передачі й розподілу, ситуацію «вдалося стабілізувати», а вимкнення — скоротити до мінімуму. На відміну від попереднього місяця, дефіцит енергії спостерігався лише в пікові вечірні години в обсязі до 1 ГВт. Це дозволило 7 березня розпочати ремонтну кампанію на енергоблоках українських АЕС.

3. **«Відбудова енергетичних об'єктів»**. Уряду вже вдалося відновити роботу 3,5 ГВт теплової й гідрогенерації. У міжсезоння розпочнуть функціонувати ще 4 ГВт, причому 2 — вже в травні. Завершення цих робіт дозволить послідовно виводити всі енергоблоки АЕС на планове обслуговування, згідно із затвердженим графіком.

Цьому сприятиме й уведення в експлуатацію 0,9 ГВт нової розподіленої генерації. За **словами** першого віцепрем'єра: «У 2026 р. наша амбітна мета — запустити ще 1,5 ГВт розподіленої генерації» (у т. ч. 392 МВт — компаніями Групи Нафтогаз і 92 МВт — ТОВ «Оператор ГТС України»). Як стверджують в уряді, для цього створені всі умови — «максимально» спрощено приєднання до мереж і систем, діють державні **програми** пільгового кредитування бізнесу, громадян та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків.

Станом на 5 березня 2026 р. **подано** 617 заявок на отримання коштів під 0% на закупівлю енергетичного обладнання на загальну суму 835 млн грн. Програмою «Доступні кредити 5–7–9» для зведення нової потужності **скористалися** 154 підприємці, які отримали 2,2 млрд грн. Фінансування за програмою «СвітлоДІМ» на загальну суму 240 млн грн **отримали** 932 багатоквартирних будинків.

Національний банк України **повідомив**, що 20 вітчизняних фінансових установ

підтримали відновлення 1,4 ГВт генерації та зведення 0,6 ГВт установок зберігання енергії й вироблення теплоти. Із червня 2024 р. профінансовано відновлення енергетичної інфраструктури в 21 регіоні України на загальну суму 38,7 млрд грн.

4. «Безпека нашої енергетики». Міненерго звітує, що всі «пріоритетні об'єкти» вже обладнано інженерно-технічним захистом першого рівня (від потрапляння уламків і суббоеприпасів). Роботи з обладнанням другого рівня (від ударів безпілотних літальних апаратів, уламків і вибухової хвилі крилатих і балістичних ракет) завершені або тривають на 84 підстанціях і 134 критичних елементах. Утім, щоб забезпечити інженерно-технічний захист енергетичних об'єктів у повному обсязі, не вистачає щонайменше 35 млрд грн.

5. «Накопичення ресурсів до наступної зими». Метою уряду є забезпечення до 1 листопада 2026 р. наявності в підземних сховищах не менше 13 млрд куб. м природного газу. Оскільки станом на 31 березня в них перебувало 9,5 млрд куб. м (з урахуванням 4,1 млрд куб. м газу «довготривалого зберігання» і 0,6 млрд куб. м ресурсу, формально переведеного в категорію «буферний газ»), реалізація цього задуму є можливою навіть без імпорту, але за умов належного захисту українського видобутку й газотранспортної системи.

6. «Фінанси і взаємодія з партнерами». Кабінет Міністрів планує в міжсезоння, зокрема в рамках «Енергетичного Рамштайну»:

✓ залучити €5 млрд для відновлення, захисту й модернізації вітчизняної енергетики та виділити 278 млрд грн для фінансування планів енергетичної стійкості регіонів і міст (у т. ч. 62 млрд – для Києва);

✓ сформувати трикратний «стратегічний резерв» особливо вразливого обладнання, доступний бюджет якого вже становить €197 млн;

✓ збільшити максимальну пропускну спроможність міждержавних перетинів із нинішніх 2,45 (для України й Молдови) до 3,5 ГВт;

✓ використати в Україні декомісовані й розібрані блоки шести європейських ТЕЦ.

Серед березневих заходів, ужитих для досягнення поставлених урядом цілей, варто виокремити:

✓ прийняття закону, спрямованого на вдосконалення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, що передбачає: впровадження до 31 грудня 2029 р. механізму підтримки для переможців аукціонів із розподілу квот підтримки відновлюваної енергетики у вигляді «чистої» премії замість контрактів на різницю; застосування фінансового забезпечення, наданого безпосередньо Гарантованому покупцю, як додаткової альтернативи банківської гарантії; продовження до 31 грудня 2034 р. терміну дії аукціонів з розподілу квот підтримки; зниження фінансового навантаження на учасників аукціону шляхом зменшення розміру банківської гарантії: до укладення договору переможця аукціону з Гарантованим покупцем – з €15 до €10 за 1 кВт; при продовженні строку будівництва та введення об'єкта в експлуатацію – з €30 до €10; застосування допустимого відхилення фактичної встановленої потужності об'єкта в межах 10% відносно потужності, щодо якої переможець аукціону набув право на підтримку, з одночасним обмеженням обсягу надання послуги за механізмом ринкової премії відповідно до набутої потужності; сприяння визнанню українських гарантій походження в ЄС; забезпечення можливості приєднання установок зберігання енергії до мереж у рамках механізму cable pooling;

✓ на ринку електроенергії з 1 квітня 2026 р., згідно з постановою НКРЕКП, відбулося повернення до попередніх рівнів прайскепів після періоду їх тимчасового підвищення. З 17 січня до 1 квітня граничні ціни, зокрема у вечірні пікові години, були підвищені до 15 000 грн/МВт-год, що створювало економічні стимули для імпорту електроенергії в умовах зимового дефіциту. Повернення до нижчих граничних цін у інші години доби, відповідно, призвело до зниження комерційної привабливості імпорту та скорочення його обсягів. На ринках наперед та внутрішньодобовому ринку із 1 квітня 2026 р.: максимальні обмеження цін з 00:00 до 07:00 та з 11:00 до 17:00 – 5 600 грн/МВт-год; з 07:00 до 11:00 та з 23:00 до 24:00 – 6 900 грн/МВт-год; з 17:00 до 23:00 – 15 000 грн/МВт-год.

✓ утворення Координаційного центру з реалізації комплексних планів стійкості регіонів і окремих міст, пріоритетними напрямами роботи якого визначені: захист, зокрема інженерно-технічний, об'єктів критичної інфраструктури; розвиток розподіленої генерації; забезпечення безперебійного теплопостачання, водопостачання й водовідведення; створення умов для залучення бізнесу

до здійснення заходів для виконання комплексних планів стійкості регіонів, зокрема шляхом запровадження спрощених процедур і відповідних регуляторних рішень;

✓ **започаткування** дворічного експериментального проєкту щодо будівництва та/або розміщення систем незалежного резервного живлення в багатоквартирних будинках м. Києва. Під такими системами уряд розуміє комплекси технічних засобів «... (інвертори, гібридна акумуляторна система накопичення електроенергії та/або генераторна установка на рідкому або газовому паливі, інше обладнання та устаткування), що забезпечують гарантоване резервне електроживлення систем життєзабезпечення багатоквартирних будинків». Системи встановлюватимуть у будинках: заввишки понад дев'ять поверхів; в яких функціонування систем життєзабезпечення неможливе без електроживлення; щодо яких підтверджено технічну можливість здійснення заходів у межах проєкту; щодо яких прийнято рішення загальних зборів та/чи співвласників про участь у проєкті. Замовником робіт у межах проєкту визначено ТОВ «Нафтогаз Біоенергія – А», джерелом фінансування – кошти державного бюджету;

✓ **виділення** з резервного фонду державного бюджету 3,46 і 9,40 млрд грн, відповідно Держвідновленню та обласним адміністраціям, для будівництва, реконструкції, капітального ремонту, інших заходів із захисту об'єктів, передбачених комплексними планами стійкості регіонів та окремих міст у рамках експериментального проєкту із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного характеру;

✓ **фіксування цін** на газ для побутових споживачів і бюджетних установ до 30 вересня 2026 р. на рівнях 7420 і 16390 грн/тис. куб. м (без консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства). З урахуванням тарифів на передачу й розподіл ціна кубометру газу, пропонованого домогосподарствам ТОВ «ГК Нафтогаз України», залишиться незмінною (7,96 грн) щонайменше до кінця міжопалювального сезону;

✓ **фіксування** до 30 вересня 2026 р. ціни природного газу для новозбудованих ТЕС, ТЕЦ, газотурбінних й газопоршневих установок, які будуть вперше вводитися в експлуатацію починаючи з 1 грудня 2025 р., на територіях Чернігівської, Сумської,

Харківської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської та Одеської обл., на рівні 19 000 грн за 1 000 куб. м (із ПДВ);

✓ **покладення** на АТ «Укрнафта» спеціальних **обов'язків** щодо закупівлі імпортного природного газу в разі настання кризової ситуації протягом 2026 р. за рахунок кредитних коштів «для подальшої реалізації за ціною, що забезпечує повне відшкодування АТ «Укрнафта» витрат, пов'язаних із закупівлею імпортного природного газу»;

✓ **розширення** переліку видів економічної діяльності, яким відповідає основний вид діяльності отримувача одноразової грошової **допомоги** для забезпечення енергонезалежності малого бізнесу ще на п'ять кодів КВЕД (забір, очищення та постачання води; роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах; роздрібна торгівля спортивним інвентарем у спеціалізованих магазинах; роздрібна торгівля квітами, рослинами, насінням, добривами, домашніми тваринами та кормами для них у спеціалізованих магазинах; допоміжна діяльність у сфері освіти);

✓ **поширення** виплати у 2026 р. одноразової грошової допомоги для проходження зимового періоду 2025–2026 рр. у розмірі 6 500 грн на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування; дітей з інвалідністю, які перебувають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях; дітей, осіб з інвалідністю I групи з числа внутрішньо переміщених осіб, а також самотніх пенсіонерів, яким було встановлено право на одноразову грошову допомогу у 2025 р., але не виплачено у 2025 р.;

✓ **забезпечення** дієвості механізму реалізації експериментального проєкту із залучення суб'єктів господарювання – юридичних осіб до утворення груп протиповітряної оборони.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Формулюючи перший із десяти «уроків, які Україна засвоїла, працюючи над зміцненням своєї енергетичної системи» в опалювальному сезоні 2025–2026 рр., експерти Міжнародного енергетичного агентства **зазначили**, що вжиті Кабінетом Міністрів заходи хоч і довели, що «повсякденне життя можна забезпечити навіть за нестачі

енергії», проте «в багатьох випадках були імпровізацією, а не результатом планування».

На відміну від дій енергетиків, які після кожної атаки ворога **відновлювали** енергопостачання за заздалегідь розробленими алгоритмами, кроки уряду нерідко виглядали непослідовними. Замість вироблення політики, зокрема, шляхом формування правових передумов для вирішення наявних проблем, члени Кабінету Міністрів віддавали перевагу оперативним рішенням шляхом великої кількості доручень та створенню багаточисельних координаційних штабів, які погано взаємодіяли між собою.

В останні дні опалювального сезону в Міненерго **прозвітували**, що «ми витримали, вистояли, енергосистема залишилась цілісною». І зараз перед державою постали «шість викликів, кожен має план розв'язання, виконавців, терміни».

На жаль, втрата ще до початку 2026 р. половини з наявної на той час генерації, невиконані плани зі зведення нової потужності та її інженерно-технічного захисту, значний дефіцит Фонду підтримки енергетики України й суперечливі **дії** уряду під час паливної кризи не дозволяють сприймати такі заяви з оптимізмом.

Організація й координування дій із проголошеного в 2023 р. курсу на змінення архітектури енергетичної системи України знову зведені до засідань численних штабів, за підсумками яких, зазвичай, не ухвалюють документально підтверджених рішень. Терміни запуску, приєднання, забезпечення захисту обладнання, більшість якого придбано коштом міжнародних партнерів, постійно переносяться. Місяцями не ухвалюються рішення щодо:

✓ розвитку розподіленої генерації з гарантуванням її спроможності функціонувати як при приєднанні до систем розподілу, так і в ізольованому режимі в надзвичайних ситуаціях;

✓ передачі операторам систем розподілу функцій забезпечення надійності, гнучкості й балансування розподільних мереж із запровадженням протоколів взаємодії між ними та оператором системи передачі;

✓ приєднання до мереж розподілу тільки за заявкою;

✓ забезпечення інституційної та операційної незалежності НКРЕКП;

✓ відкриття внутрішніх енергетичних ринків для іноземних інвестицій і торгівлі електроенергією в усіх його сегментах;

✓ забезпечення повноцінної участі України в регіональних об'єднаннях (ENTSO-E, ENTSO-G) та подальшого розвитку спільних механізмів реагування на кризи;

✓ стимулювання кінцевих споживачів і виробників енергії з негарантованих джерел до участі в механізмах регулювання частоти;

✓ спроможності негарантованої генерації дотримуватися заявлених обсягів виробництва й режимів постачання;

✓ балансування попиту й пропонування виключно на ринкових механізмах регулювання;

✓ формування стратегічного й страхового запасів газу та організації біржової торгівлі ним;

✓ створення й підтримання розосереджених запасів нафтопродуктів в обсязі, достатньому для подолання можливих криз постачання;

✓ неухильного дотримання платіжної дисципліни на енергетичних ринках;

✓ установа між споживачем і постачальником енергетичних ресурсів виключно монетарних розрахунків;

✓ скорочення переліків захищених споживачів, дві третини яких не є підприємствами критичної інфраструктури;

✓ стимулювання споживачів до раціонального використання енергії та власної енергетичної автономності, а не масової закупівлі фотоелектричних панелей та енергетичного сепаратизму.

Міжсезоння – чудовий період в енергетиці, щоб відновити довіру в трикутнику «влада – бізнес – громада» і спільно гарантувати енергетичну безпеку держави. Адже Україна має не просто відремонтувати пошкоджене ворогом, а, скориставшись принципом Build Back Better, стати самодостатньою, незалежною державою від будь-якого одного постачальника.

V.

СОЦІАЛЬНА СФЕРА

ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕЖИМУ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНЦІВ У ЄС

Дискусія щодо ймовірного не продовження режиму тимчасового захисту для громадян України в Європейському Союзі свідчить про перехід європейської міграційної політики від кризової логіки до структурного управління мобільністю населення. У центрі уваги — адаптація правового статусу мільйонів українців до довгострокових реалій затяжного конфлікту та змінюваних пріоритетів держав-членів ЄС. Таким чином, у ЄС обговорюють перехід до інших статусів проживання та нову роль української діаспори. Зокрема заяви європейських політиків **вказують на інституційне переосмислення механізму, запровадженого після повномасштабного вторгнення росії в Україну**. Наприклад, спецпосланиця Єврокомісії Ілва Йоганссон заявила, що режим тимчасового захисту для українців навряд чи буде продовжено після п'яти років.

Режим тимчасового захисту, активований на основі Temporary Protection Directive (2001/55/EC), спочатку проєктувався як короткостроковий інструмент екстреного реагування. Його ключові функції включали:

- ✓ швидке надання базових прав (житло, доступ до ринку праці, освіти та медицини);
- ✓ зниження навантаження на національні системи надання притулку;
- ✓ координацію розподілу біженців між державами ЄС.

Однак у міру пролонгації війни цей механізм трансформувалася у де-факто довгострокову модель перебування. За оцінками Європейської комісії, мільйони українців інтегрувалися в економічні та соціальні системи приймаючих країн, що породило інституційні дисбаланси. Виникла суперечність між тимчасовим характером інструменту та його фактичною тривалістю.

Заява Йоганссон про те, що «для тимчасового заходу п'яти років достатньо», відображає

позицію частини європейських еліт, орієнтованих на обмеження пролонгації виняткових режимів. Водночас підкреслюється можливість збереження захисту для нових потоків біженців, але вже у більш селективній формі — наприклад, лише для осіб із небезпечних регіонів України.

Ключовим напрямом трансформації є переведення українців із режиму тимчасового захисту у національні правові рамки. Наразі розглядаються такі альтернативи:

1. Довгострокові дозволи на проживання, що надаються національними урядами;
2. Трудова міграція — інтеграція в ринок праці на загальних підставах;
3. Освітні траєкторії — перехід на студентські візи;
4. Системи притулку — для вразливих категорій.

Ця логіка відповідає ширшому процесу реформування європейської міграційної політики, спрямованому на підвищення керованості потоків і зниження фіскального навантаження. Паралельно Європейська комісія розробляє **програми добровільного повернення**, акцентуючи увагу на інвестиціях у локальні громади України, а не на індивідуальних виплатах репатріантам.

Таким чином, формується гібридна модель, що поєднує елементи інтеграції та реінтеграції, відображаючи стратегію «циркулярної мобільності».

ПОЛЬЩА: ДЕМОНТАЖ СПЕЦІАЛЬНОГО РЕЖИМУ ТА УНІФІКАЦІЯ ПРАВИЛ

Польща, яка є одним із ключових реципієнтів українських біженців, **демонструє найбільш інституційно оформлений перехід до нової моделі**. Припинення дії спеціального закону (з 5 березня 2026 р.) означає:

- ✓ відмову від ексклюзивного статусу українців;

✓ перехід до єдиної системи тимчасового захисту для всіх іноземців;

✓ посилення вимог до легалізації (обов'язкова реєстрація PESEL UKR протягом 30 днів).

Водночас зберігаються базові інструменти (цифрова ідентифікація, доступ до ринку праці), але відбувається їх «нормалізація» в межах загального міграційного законодавства.

Важливим елементом є також трансформація соціальної політики:

- ✓ перехід до страхової медицини;
- ✓ обмеження безкоштовних послуг;
- ✓ таргетування соціальної допомоги на вразливі групи.

Окремої уваги заслуговує нова модель розміщення, що передбачає диференціацію між короткостроковим кризовим і довгостроковим проживанням. Це свідчить про перехід від масової гуманітарної підтримки до адресної соціальної політики.

НІМЕЧЧИНА: ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА АКТИВАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ

Реформа системи соціальної допомоги в Німеччині відображає подібну тенденцію. Скасування Bürgergeld у його попередньому вигляді та перехід до нової моделі базової підтримки означає:

- ✓ посилення умовності соціальних виплат;
- ✓ запровадження жорстких санкцій за неучасть у програмах зайнятості;
- ✓ врахування майнового стану отримувачів.

На тлі зростання частки мігрантів серед отримувачів соціальної допомоги (включно з українцями) відбувається політична переоцінка балансу між соціальним захистом і стимулюванням зайнятості. За даними на 2025 р., **українці становлять найбільшу групу отримувачів Bürgergeld (українці становлять близько 13% усіх отримувачів цієї допомоги)**, що посилює суспільно-політичний тиск на реформу системи.

Додатковим фактором є диференціація статусів: українці, які прибули після квітня

2025 р., переводяться у менш щедру систему підтримки для шукачів притулку. Це формує «дворівневу» модель соціальної інтеграції.

Окрім Польщі та Німеччини, низка інших держав ЄС також поступово коригують політику підтримки українців у бік більш селективних, умовних і фіскально обмежених моделей:

ЧЕХІЯ

✓ Перехід від універсальних виплат до адресної допомоги (гуманітарна допомога тепер залежить від доходів і складу домогосподарства).

✓ Скорочення термінів безкоштовного житла: після 150 днів більшість біженців мають самостійно покривати витрати.

✓ Посилення вимог до економічної самостійності (акцент на працевлаштуванні як умові доступу до допомоги).

НІДЕРЛАНДИ

✓ Зменшення щомісячних виплат для українців, які проживають у муніципальному житлі.

✓ Введення або розширення практики співфінансування проживання (особливо для працюючих осіб).

✓ Акцент на скороченні «подвійної підтримки» (коли особа одночасно отримує дохід і соціальну допомогу).

ІРЛАНДІЯ

✓ Різне зниження соціальних виплат для новоприбулих українців (з рівня стандартної допомоги до значно нижчих ставок).

✓ Введення обмеженого терміну безкоштовного державного розміщення.

✓ Перехід до моделі, де допомога чітко розділяється на короткострокову (гуманітарну) та довгострокову (залежну від участі в ринку праці).

АВСТРІЯ

✓ Посилення контролю за відповідністю критеріям нужденності.

✓ Обмеження доступу до повного пакету соціальних виплат без підтвердження

інтеграційних зусиль (мовні курси, пошук роботи).

✓ Дискусії щодо гармонізації допомоги українцям із загальними правилами для шукачів притулку.

ДАНІЯ

- ✓ Скорочення допомоги майже вдвічі.
- ✓ Застосування принципу “тимчасовості”: соціальна підтримка прив’язується до очікування повернення.
- ✓ Низький рівень базових виплат у порівнянні з іншими країнами ЄС.
- ✓ Активна політика стимулювання зайнятості (job-first approach).

НОРВЕГІЯ

- ✓ Скорочення грошових виплат для нових біженців.
- ✓ Посилення вимог до участі в інтеграційних програмах як умови отримання допомоги.
- ✓ Обговорення обмежень на внутрішню мобільність для зниження навантаження на окремі муніципалітети.

ШВЕЙЦАРІЯ

- ✓ Запровадження вимог до часткового самофінансування (включно з використанням власних активів).
- ✓ Дискусії щодо зменшення стандартів допомоги для осіб зі статусом S (аналог тимчасового захисту).

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЄС

Трансформація політики тимчасового захисту зумовлена кількома структурними факторами:

- ✓ навантаження на ринки праці: попри значну зайнятість українців, зберігається сегментація зайнятості та недовикористання кваліфікацій;
- ✓ тиск на соціальні системи: зростання витрат на житло, допомогу та освіту;
- ✓ житлова криза в окремих країнах ЄС;
- ✓ політичні ризики: посилення популістських настроїв у контексті міграції.

За цих умов держави-члени прагнуть перейти від універсальних заходів підтримки

до більш селективних і економічно обґрунтованих інструментів.

НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Для України можливе згортання режиму тимчасового захисту має амбівалентні наслідки.

Позитивні ефекти:	Негативні ризики:
✓ повернення частини працездатного населення; ✓ збільшення людського капіталу; ✓ підтримка повоєнного відновлення.	✓ навантаження на соціальну інфраструктуру; ✓ обмежені можливості для реінтеграції за збереження воєнних загроз; ✓ тиск на ринок праці та рівень безробіття.

Особливого значення набуває державна політика у сфері репатріації. Європейський підхід, орієнтований на інвестиції у місцеві громади, може стати основою для координації з українською стратегією відновлення.

Аналіз поточних тенденцій дає змогу сформулювати кілька узагальнюючих висновків:

1. Режим тимчасового захисту в ЄС перебуває на етапі поступового згортання або трансформації.
2. Європейська міграційна політика зміщується від кризового реагування до інституційно стійких моделей управління.
3. Національні підходи демонструють уніфікацію правил і посилення доступу до соціальної підтримки.
4. Формується нова архітектура регулювання, заснована на поєднанні інтеграції, селективного захисту та стимулюванні повернення.
5. Для України ключовим викликом стає управління можливими міграційними потоками в умовах відновлення економіки та триваючої війни.

У стратегічній перспективі дискусія щодо майбутнього тимчасового захисту українців відображає ширший зсув у європейській політиці – від гуманітарної мобілізації до раціоналізованої, економічно орієнтованої моделі міграційного управління, де пріоритетом стає баланс між солідарністю та стійкістю.

VI. ПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ¹

НАСКІЛЬКИ ПОЗИТИВНИМ ЧИ НЕГАТИВНИМ Є ВАШЕ СТАВЛЕННЯ ДО НАЗВАНОЇ ДЕРЖАВИ ЧИ ОБ'ЄДНАННЯ ДЕРЖАВ? % опитаних						
	Цілком позитивно	Переважно позитивно	Переважно негативно	Цілком негативно	Важко відповісти	Баланс ставлення*
Велика Британія	47,9	48,1	0,9	0,8	2,3	94,3
Канада	46,9	48,3	2,2	0,7	1,9	92,3
Франція	34,6	58,2	4,2	1,1	1,9	87,5
Німеччина	32,0	58,2	5,4	1,3	3,1	83,5
ЄС	28,8	59,2	6,6	1,9	3,5	79,5
НАТО	19,3	49,1	20,2	3,2	8,1	45,0
США	13,2	47,8	27,9	3,8	7,3	29,3
Китай	5,7	14,8	37,1	34,4	8,0	-51,0
росія	0,2	0,5	1,7	97,1	0,5	-98,1

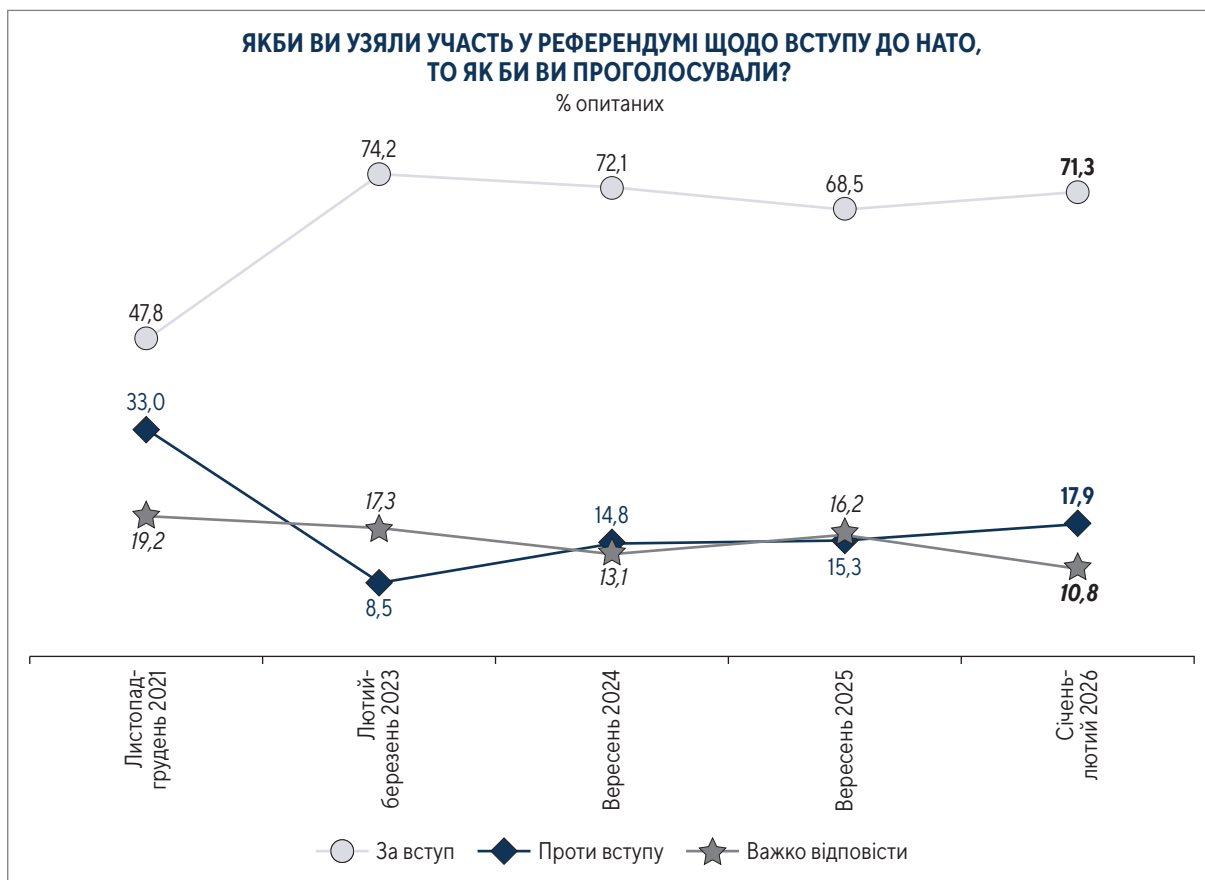
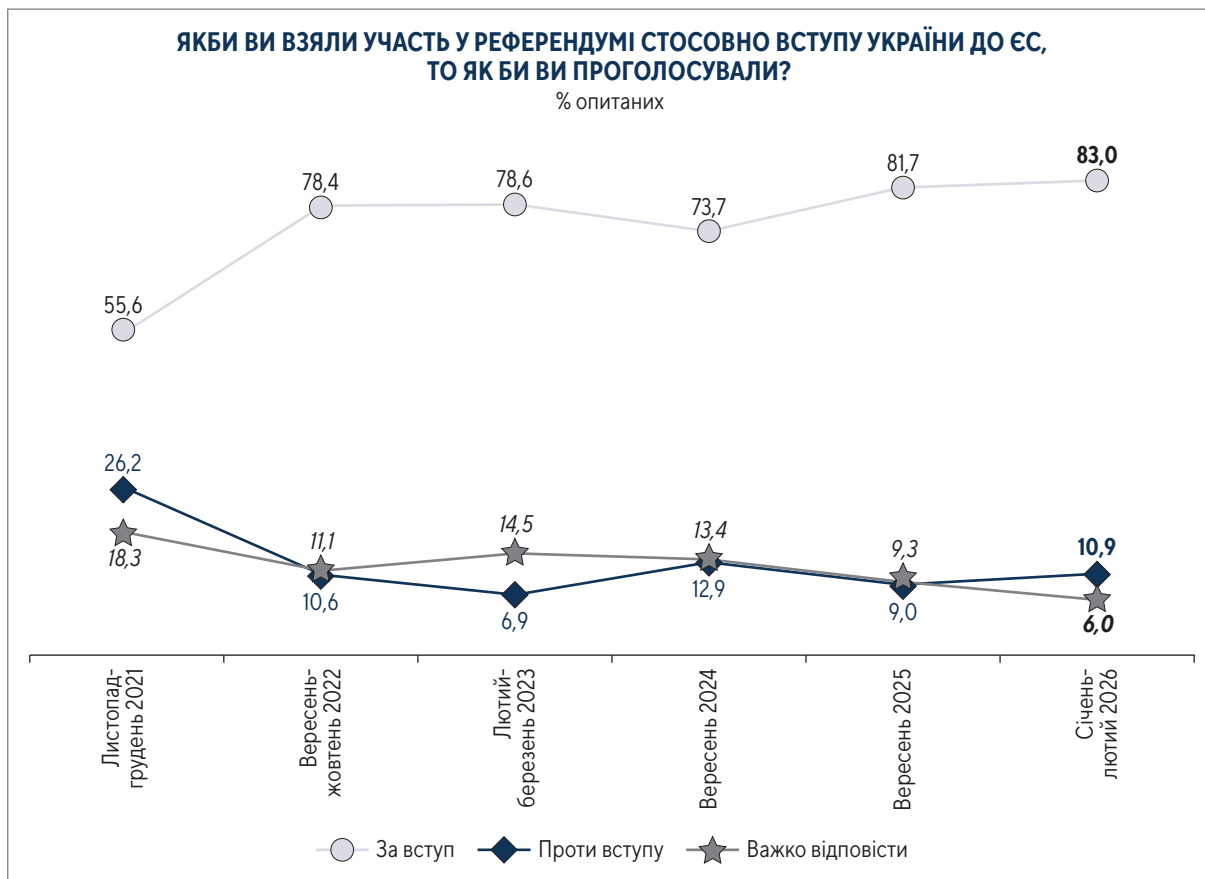
* Різниця між частками тих, хто ставиться цілком або переважно позитивно, та тих, хто ставиться цілком або переважно негативно.

¹ Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Київським Безпековим Форумом з 31 січня по 4 лютого 2026 р. методом телефонного інтерв'ю. Опитано 1 003 респондентів віком від 18 років і старших, що мешкають у всіх регіонах України (крім АР Крим). Опитування проводилося з громадянами, які на момент опитування перебували на території України, що контролюється урядом України і покривається телефонним зв'язком українських телефонних операторів.

Структура вибіркової сукупності відтворює демографічну структуру дорослого населення територій, на яких проводилося опитування, станом на початок 2022 р. (за макрорегіонами, віком, статтю, типом поселення).

Теоретична похибка вибірки не перевищує 3,2%. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян.

За деякими питаннями результати цього дослідження порівнюються з результатами інших досліджень, проведених соціологічною службою Центру Разумкова.

Над номером працювали:

Колектив авторів: Ю. Якименко (керівник проєкту), А. Биченко, О. Мельник, М. Міщенко, М. Пашков, О. Пищуліна, В. Омельченко, Г. Рябцев, П. Стецюк, М. Сунгуровський, В. Юрчишин.

Редакційно-видавничий відділ: З. Міщеня, О. Шаповал, Т. Овсяник.

Фото обкладинки REUTERS, <https://www.reuters.com/resizer/v2/RPYDNQ6MFNP6ZJHSO04LAAA6UI.jpg?auth=bc1e2e64dbc970f489188f407642e0e6c39173295a99049c38757bc617067f48&width=1920&quality=80>

UAPP, <https://www.ukrainianphotographers.com/uni-story/gostomel-and-an-225-in-the-lens-of-serhiy-mykhalchuk>

Наша адреса:

01032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 33Б, 7-й поверх

Телефон: (38 044) 201-11-98

Факс: (38 044) 201-11-99

е-mail: info@razumkov.org.ua

Вебсторінка: www.razumkov.org.ua

